Eduskunnan lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Eduskunnan lakivaliokunnan asiantuntijapyyntö 3.5.2023

Helsingin poliisilaitoksen asiantuntijalausunto lakivaliokunnalle asiassa: täydentävä jatkokirjelmä UJ */2023 vp

1 Asia

Eduskunnan lakivaliokunta on 3.5.2023 pyytänyt Helsingin poliisilaitokselta asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa asiassa U 108/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU muuttamisesta, täydentävä jatkokirjelmä UJ */2023 vp. Lausunto on pyydetty toimittamaan ma 8.5.2023 klo 12.00 mennessä.

2 Yleistä

Helsingin poliisilaitoksella (HPL) toimivan valtakunnallisen ihmiskauppariskosten tutkintaryhmän tutkinnanjohtaja, rikostarkastaja Pekka Hätönen on 9.2.2023 annetussa asiantuntijalausunnossa lausunut asiassa U 108/2022 vp. Lausunnossa on otettu kantaa erityisesti pakkoavioliittoa koskeviin muutoksiin, tieto- ja viestintäteknologiaa käyttämiseen tekotapana sekä ihmiskaupan uhrien palvelujen käyttämisen rangaistavuuteen. Lausunnossa on pidetty direktiiviin ehdotettuja muutoksia pääosin kannatettavina, korostaen kansallista liikkumavaraa sekä lainsäädännön selkeyttä. Ihmiskaupan uhrien palvelujen käyttämisen rangaistavuuden osalta on tuotu esille huoli resurssivaikutuksesta, mikäli kriminalisoinnissa ei huomioida riittävästi palvelun käyttäjän tietoisuutta uhrien asemasta.

3 Asiantuntijan lausunto

Valtioneuvosto on täydennetyssä kannassaan katsonut, että Valtioneuvosto voi tukea puheenjohtajavaltion esittämistä vaihtoehdoista sitä, jonka mukaan hyväksikäyttö mainitaan erikseen pakkoavioliiton ja laittoman lapseksiottamisen yhteydessä. Lisäksi Valtioneuvoston arvion mukaan vaikuttaa ilmeiseltä, että direktiiviin tulee velvoite kriminalisoida uhrien palvelujen käyttö sikäli kuin hyväksikäyttömuotoon voi palveluja liittyä.

Poliisin näkökulmasta pakkoavioliiton ja laittoman lapseksiottamisen sisällyttäminen ihmiskaupparikoksen tarkoitukseen on kannatettavaa, ja selkeyttäisi esitutkinnan suuntaamista ja tunnusmerkistön valintaa kyseisissä tapauksissa. Pakkoavioliitto ja laiton lapseksiottaminen käsittävät useita erilaisia olosuhteita ja mahdollisia tapahtumakulkuja, joissa asianosaisten osallisuus, teon tarkoitus sekä motiivi vaihtelevat merkittävästi, vaikuttaen teon moitittavuutta arvioitaessa. Siten erityisesti mainittu hyväksikäyttötarkoitus on kannatettava muutos, ja edesauttaisi ihmiskauppaan liittyvien tekojen erottamista järjestetyistä avioliitoista tai muista, erityisesti laittoman lapseksiottamisen osalta, inhimillisemmistä motiiveista.

Työvoiman hyväksikäytön torjunnan kannalta voidaan pitää hyvänä, että tietoinen ihmiskaupan uhrin palvelujen käyttö kriminalisoidaan. Esitutkintaviranomaisten toimintamahdollisuuksien ja resurssien näkökulmasta on keskeistä, että kriminalisointi rajoittuu tapauksiin, joissa uhrin asema on ollut palvelun käyttäjälle ilmeistä, ja palvelujen käyttö on tapahtunut tietoisena uhrin olosuhteista. Tämä rajaisi rangaistavuuden yleisesti tapauksiin, jossa palvelujen hyväksikäyttöön liittyy erityistä suunnitelmallisuutta, hyödyn tavoittelua tai muutoin toistuvuutta, jonka perusteella epäilty on tullut tietoiseksi uhrien asemasta. Tyyppitapaus olisi esimerkiksi liiketoimintaan liittyvässä aliurakointiketjussa tapahtuvasta hyväksikäytöstä hyötyminen.

Palvelujen hyväksikäyttöä koskevan rikoksen rangaistuksen osalta vankeusrangaistuksen mahdollisuuden tulisi olla käsillä vain tapauksissa, jotka ovat luonteeltaan lähellä osallisuutta varsinaiseen ihmiskaupparikokseen.

Rikostarkastaja Pekka Hätönen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 08.05.2023 klo 10:27. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.